

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Een schaalsprong maakt nog geen stad

Bontje, Marco

Publication date

2026

Document Version

Final published version

License

CC BY

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bontje, M. (2026). Een schaalsprong maakt nog geen stad. Web publication or website, Rooilijn. <https://rooilijn.nl/artikelen/een-schaalsprong-maakt-nog-geen-stad/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Een schaalsprong maakt nog geen stad

Marco Bontje

Ringers (Overstad). Foto: Marco Bontje.

Alkmaar maakte een schaalsprong als groeikern. In twee decennia (1970–1990) werd de stad bijna twee keer zo groot. Daarna kwam de groei in een rustiger vaarwater, totdat in de Omgevingsvisie van 2017 een ambitieuze herontwikkeling van de Kanaalzone in gang werd gezet. In 2025 werd Alkmaar in de Ontwerp Nota Ruimte aangewezen als een van de nieuwe nationale grootschalige woningbouwlocaties. Is Alkmaar klaar voor de volgende schaalsprong? En wordt het daarmee dan ook meer één stad?

Terwijl andere groeikernen zoals Almere, Purmerend en Zoetermeer fors bleven doorgroeien na de overstap van 'gebundelde deconcentratie' naar 'compacte stad', vertraagde de groei van Alkmaar. Er kwam nog wel een Vinexwijk bij, Vroonermeer, maar die was veel kleinschaliger (ca. 2000 woningen, ca. 5.000 inwoners) dan de groeikernwijken (ca. 17.000 woningen, ca. 50.000 inwoners) (De Raad & Post, 2018). In de Omgevingsvisie van 2017 werden toch weer ambitieuze bouwplannen aangekondigd. In de jaren daarna werd die ambitie concreter uitgewerkt in het gebiedsontwikkelingsprogramma Alkmaars Kanaal. Aanvankelijk had dit programma de

Roelijn

MENU

ambitie om 15.000 woningen in 15 jaar te bouwen (Gemeente Alkmaar, 2019). Of die ambitie nog gehaald wordt is de vraag, maar er wordt al volop gebouwd.

Een nieuwe schaa sprong is dus ingezet. Kwantitatief is de bouwopgave vergelijkbaar met de groeikerntijd, maar kwalitatief is het een heel andere opgave. Het gaat nu om verdichten en hoogstedelijke woonmilieus in de bestaande stad in plaats van suburbane uitbreidingswijken voor de overloop.

Groeikern Alkmaar

Al vanaf eind jaren vijftig was Alkmaar en omgeving in beeld als mogelijke bestemming van de geplande overloop vanuit de IJmond en Amsterdam. Dat werd in 1966 nog eens bevestigd in de Tweede Nota Ruimtelijke Ordening en de provinciale nota *Drie miljoen Noordhollanders*. De stadsuitbreiding zou vooral ten noorden van Alkmaar gebouwd moeten worden. Daarvoor moesten eerst de gemeenten Koedijk (grotendeels) en Oudorp (helemaal) geannexeerd worden. Dit gebeurde in 1972, toen Alkmaar ook formeel werd aangewezen als groeikern (Cortie, 1987; De Raad & Post, 2018). Het bouwen van de groeikernwijken was al een paar jaar eerder begonnen, maar raakte vanaf toen in een stroomversnelling omdat veel meer bouwgrond beschikbaar kwam. In de polders Huiswaard en Daalmeer werd Alkmaar Noord gebouwd. In de Oudorperpolder werd het dorp Oudorp uitgebreid tot een stadswijk. Stedenbouw en architectuur volgden de trends van die tijd: begin jaren zeventig nog flats en rechte straten; vanaf midden jaren zeventig 'bloemkoolwijken'; en in de jaren tachtig vooral rijtjeshuizen (De Raad & Post, 2018).

Flats in Huiswaard-1. Foto: Marco Bontje.

Bloemkoolwijk met woonerf in Huiswaard-2. Foto: Marco Bontje.

Rijtjeshuizen in Daalmeer. Foto: Marco Bontje.

Een belangrijk uitgangspunt voor de stadsplanners was dat de groeikernwijken geïntegreerd moesten worden in de stad Alkmaar. Maar werd het wel echt één stad? De groeikernwijken werden gebouwd ten noorden van het Noordhollandsch Kanaal, met het nieuwe station Alkmaar Noord en een eigen centrumgebied rond winkelcentrum de Mare. Midden in het groeikerngebied kwam ook een groot park, de Rekerhout. Voor voorzieningen als zorg en onderwijs hoefden de bewoners van Noord ook hun wijk niet uit. Voor werk wél, maar het woon-werkverkeer ging vooral de stad uit, richting Amsterdam, IJmond of Schiphol. De historische binnenstad en de oudere uitbreidingswijken lagen aan de overkant van het kanaal. Geografisch gezien om de hoek, maar gevoelsmatig toch ook ver weg. Ondanks de ambitie om de groeikernwijken in de bestaande stad te integreren, werd Noord toch vooral een stad op zich, ingesloten door infrastructurele barrières: drukke autowegen, het spoor en het Noordhollandsch kanaal.

Post-groeikern: van ontwikkelgemeente naar beheergemeente

Midden jaren tachtig was Alkmaar groeikern-af, toen de focus van de nationale ruimtelijke ordening verschoof van 'gebundelde deconcentratie' naar de compacte stad. Maar tot begin jaren negentig werden de groeikernwijken nog afgebouwd. Daarna werd nog wel een vinexwijk, Vroonmeer, aan Alkmaar Noord toegevoegd. Maar die vinexwijk was veel bescheidener van omvang dan de groeikernwijken. Alkmaar deelde de

vinexlocatie HAL met de buurgemeenten Langedijk en Heerhugowaard. Vroonermeer-Noord werd gezien als de laatste uitbreidingswijk van Alkmaar. Dat viel samen met de impact van de kredietcrisis en de Eurocrisis. Veel ambtenaren werden ontslagen, stedelijke ontwikkeling stond laag op de prioriteitenlijst, en er waren nog maar weinig planners en stedenbouwers bij de gemeente. De beleidsfocus verschoof van ontwikkeling naar beheer van de bestaande stad. Plannen die in betere tijden waren bedacht, zoals in de toekomstvisie Alkmaar 2030 (Bontje, 2009), verdwenen van tafel of werden uitgesteld.

Ruimtelijke ordening in
theorie & praktijk

Sinds
1967

MENU